

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ ТА ШЛЯХИ ЙОГО МІНІМІЗАЦІЇ

Анотація. Розглянуто сутність та систематизовано підходи до класифікації кредитних ризиків комерційного банку. Розглянуто причини їх виникнення. Обґрунтовано роль управління та мінімізації кредитних ризиків у загальній системі безпеки банківських установ.

Аннотация. Рассмотрена сущность и систематизированы подходы к классификации кредитных рисков коммерческого банка. Рассмотрены причины их возникновения. Обоснована роль управления и минимизации кредитных рисков в общей системе безопасности банковских учреждений.

Annotation. The essence and approaches to the classification of credit risks of commercial banks have been examined. The factors that caused them have been discussed. The role of management and minimization of credit risks in the overall security system of banking institutions has been proved.

Ключові слова: банківська установа, кредитний ризик, управління кредитним ризиком, мінімізація кредитного ризику.

Питання ефективного функціонування банків є досить актуальним на сьогоднішній день. Одним із важливих моментів його забезпечення виступає управління ризиками банківської установи, особливо кредитним, який має прямий вплив на фінансову безпеку банку, адже неповернення чи часткове неповернення кредиту, яке виникає внаслідок реалізації кредитного ризику, відображається на стані власного капіталу банку та, відповідно, на результатах його діяльності.

Слід зауважити, що багато провідних українських та зарубіжних науковців зробили свій внесок у дослідження кредитних ризиків: Бланк І. А., Владичин У. В., Гранатуров В. Н., Жаріков В. В., Панова Г. С., Хохлов Н. В. та ін. Але слід зазначити, що їх роботи слід пристосовувати до реалій українського сьогодення та більш повно розкривати інформацію про вплив кредитних ризиків як на окремі банки, так і на банківську систему в цілому.

Метою дослідження є розкриття сутності кредитних ризиків та методів управління ними та висвітлення системи мінімізації кредитних ризиків у вітчизняних банківських установах.

Кредитні операції завжди були і залишалися преорієнтованими напрямом діяльності вітчизняних та зарубіжних банків. У структурі активів банків України кредитні операції займають 50 – 70 % їх загального обсягу та забезпечують 2/3 усіх доходів банківської діяльності. Високі темпи зростання кредитних операцій обумовлені тим, що кредити – найприбутковіші банківські активи.

Практично всі активи банківської установи піддаються певним ризикам. Оскільки кредитні операції найприбутковіші та займають значну частку активних операцій банку, то, відповідно, кредитні ризики є найвищими. Ґрунтуючись на цьому, слід зазначити, що ці ризики повинні аналізуватися і підтримуватися на відповідному рівні, який встановлений чинним законодавством та визначений політикою банківської установи. Аналіз та оцінку цих ризиків можливо проводити на підставі вивчення структури активів фінансово-кредитної установи.

Ризики класифікуються за різними ознаками: ступенем ризику, критеріями ризику тощо. Узагальнена класифікація наведена на рис. 1 [1 – 3].

Кредитний ризик – це невизначеність щодо повного та своєчасного виконання постачальником своїх зобов'язань згідно з умовами кредитної угоди. Кредитний ризик характеризує економіко-правові відносини між кредитором та позичальником [4].

Кредитний ризик історично є першим серед фінансових ризиків банку і за можливими наслідками може бути дуже масштабним.

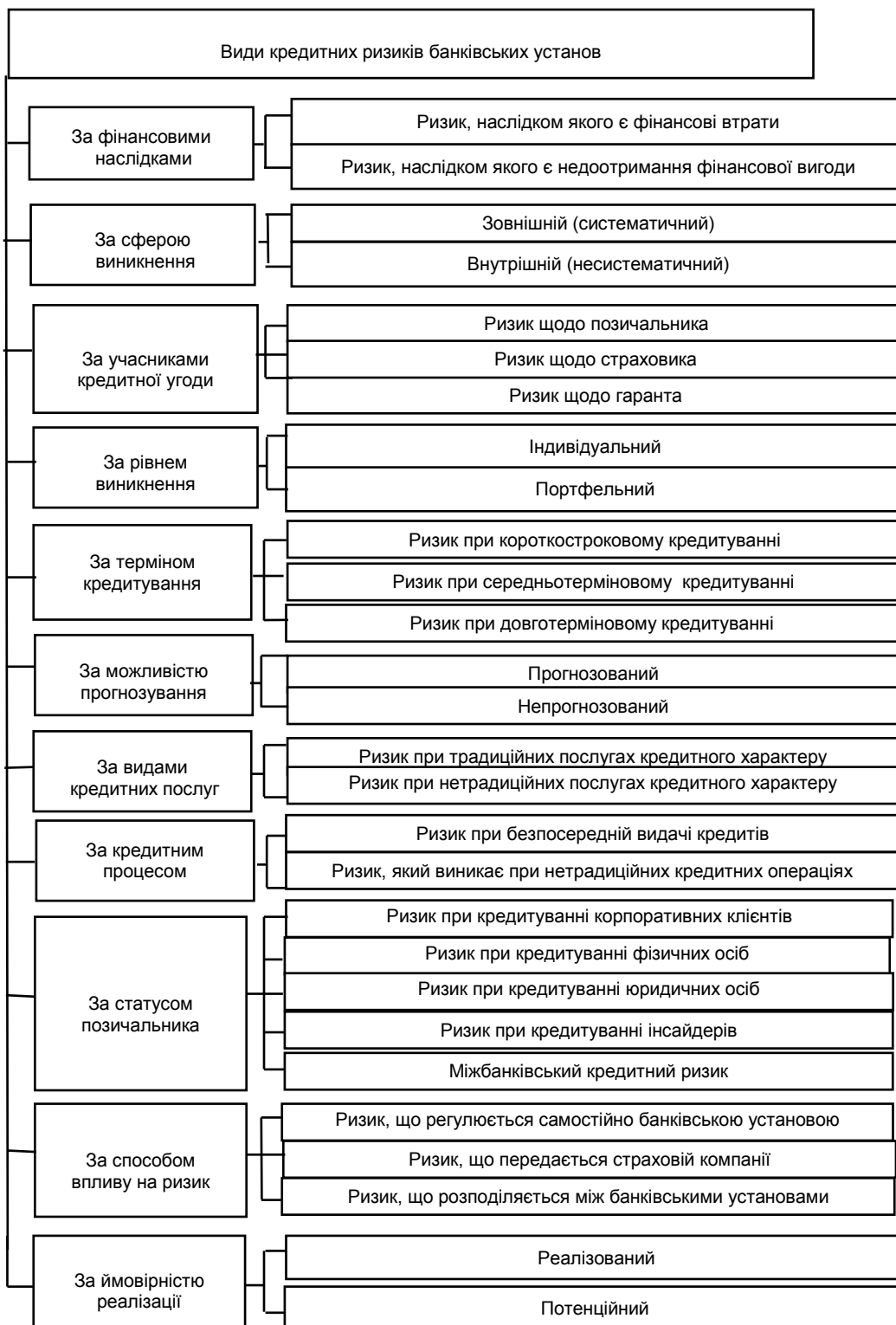

Рис. 1. Види кредитних ризиків банківських установ

Світовий досвід доводить, що стабільність функціонування банків у сучасних умовах залежить від рівня кредитних ризиків. Неврахування цих ризиків призведе до значних втрат від здійснення кредитних операцій та може призвести до банкрутства банку. Для уникнення цих проблем слід ретельно підходити до проблеми управління кредитними ризиками. У пострадянських країнах цей процес охоплює такі етапи: 1) виявлення чинників кредитного ризику; 2) оцінка кредитного ризику; 3) вибір способів мінімізації кредитного ризику; 4) контроль за зміною рівня кредитного ризику [5].

Тому автор вважає доречним розглянути чинники, що зумовили виникнення кредитних ризиків (таблиця). Вони можуть бути як зовнішніми, так і внутрішніми [3].

Таблиця

Чинники кредитного ризику

Види кредитного ризику	Внутрішні чинники	Зовнішні чинники
Ризик індивідуального позичальника	Помилки персоналу, зумовлені допущеними відхиленнями від посадових інструкцій при здійсненні кредитних операцій; зловживання персоналу; методологічні помилки, що містяться у посадових інструкціях	Відмова позичальника виконати зобов'язання за кредитом унаслідок несумлінності або нестачі такої можливості (у результаті погіршення фінансового стану)
Ризик портфеля	Нераціональна структура кредитного портфеля, його недостатня диверсифікованість	Досягнення нижчого від запланованого значення показника ефективності кредитного портфеля внаслідок невиконання позичальниками своїх зобов'язань
Системний ризик	Методологічні помилки щодо кредитування фізичних осіб	Відсутність колекторських компаній, які б брали на себе зобов'язання щодо повернення кредиту, низька ефективність роботи силових органів та судових виконавців

На другому етапі необхідно визначитися з методами оцінки кредитних ризиків. Існують різні методи обчислення кредитного ризику. До них належать:

метод фінансових коефіцієнтів;
статистичні методи оцінки ступеня кредитного ризику (метод статистичних випробувань, або метод Монте-Карло, модель CART);
експертні методи [6].

Що стосується третього етапу – вибору способів мінімізації кредитного ризику, то сучасні тенденції розвитку кредитного сектору економіки змушують українських аналітиків банківської справи виявити підвищений інтерес до них. При цьому система мінімізації кредитного ризику в Україні знаходиться на стадії становлення, тому вітчизняним банкам слід орієнтуватись на досвід зарубіжних банків. Автор вважає доцільним навести способи захисту від кредитних ризиків у вигляді схеми (рис. 2).

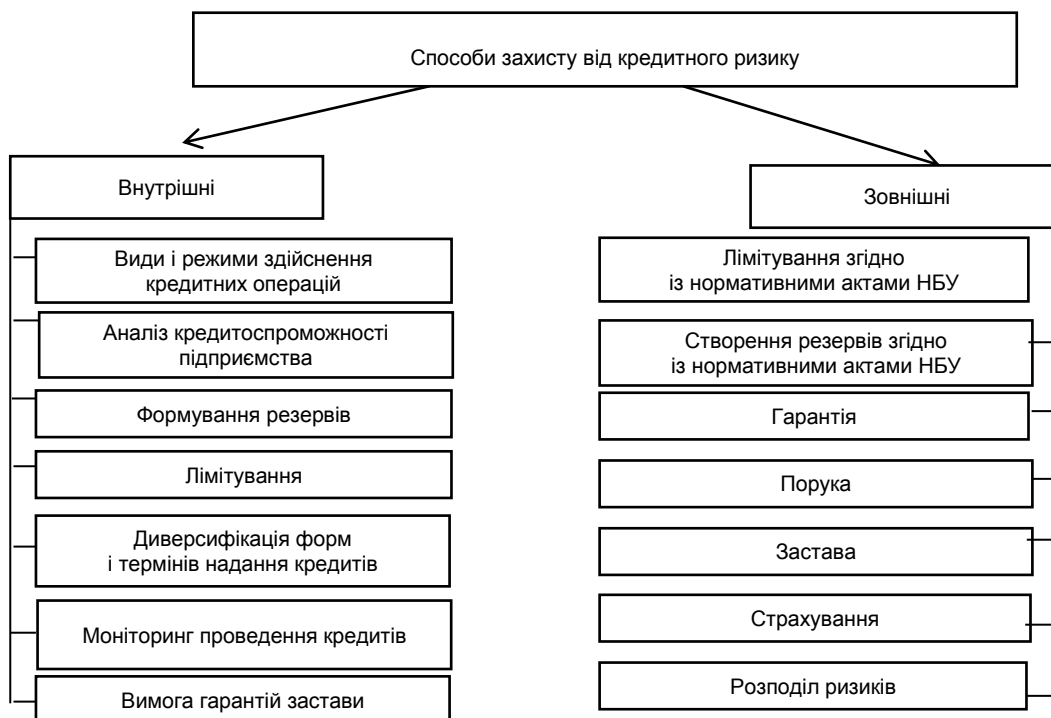

Рис. 2. Способи захисту від кредитних ризиків

Банківському сектору України необхідно на основі світового досвіду активніше застосовувати та адаптувати до вітчизняних умов такі методи управління кредитними ризиками, як: лімітування, резервування коштів, страхування.

Проблема зниження кредитного ризику сьогодні дуже важлива, тому що банківська система України розвивається дуже швидко, постійно розширюється коло банківських послуг і не останню роль відіграє такий різновид банківських послуг, як кредитування.

Отже, науковим результатом даного дослідження є систематизація підходів до класифікації кредитних ризиків банківських установ. Слід наголосити, що управління кредитними ризиками – це динамічний процес зі зворотним зв'язком, за якого прийняті рішення необхідно аналізувати та переглядати. Тому перспективою подальших наукових досліджень у даному напрямі є вдосконалення системи моніторингу кредитних ризиків банківських установ.

Література: 1. Вовк В. Я. Кредитуванні і контроль : навч. посібн. / В. Я. Вовк, О. В. Хмеленко. – К. : Вид. "Знання", 2008. – 463 с. 2. Корнієнко Т. Стратегічне управління активами і пасивами комерційного банку в умовах перехідної економіки / Т. Корнієнко // Вісник НБУ. – 2002. – № 10. – С. 14–17. 3. Кредитний ризик комерційного банку : навч. посібн. / В. В. Вітлінський, О. В. Пернарівський, Я. С. Наконечний та ін. ; за ред. В. В. Вітлінського. – К. : Вид. "Знання", КОО, 2000. – 251 с. 4. Наумов Д. О. Класифікація ризиків у міжнародній практиці / Д. О. Наумов // Економіка та держава. – 2007. – № 1. – С. 38–40. 5. Скакун Л. Неперервність процесу ризик-менеджменту кредитних операцій банку як основа їх беззбитковості / Л. Скакун // Банківська справа. – 2000. – № 5. – С. 9–12. 6. Кредит і кредитні правовідносини: економічна природа і практика законодавчого регулювання / М. Олексієнко, В. Ольшанський, Д. Пилак та ін. – К. : Вид. "Козаки", 1996. – 144 с. 7. Корнієнко Т. Управління ризиками як складова управління активами і пасивами / Т. Корнієнко // Вісник НБУ. – 2003. – № 6. – С. 28–31. 8. Партин Г. О. Внутрішньобанківське регулювання кредитних ризиків : монографія / Г. О. Партин, Л. Я. Слобода ; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. С. Смовженко. – К. : УБСНБУ, 2007. – 254 с.